ТАНКОВЕТЕ

Шарл дьо Гол влязъл в своето първо истинско сражение. Някои участници в срещите в кафене „Дюменил" предупреждавали, че той трябва да избира между кариерата и своята „мисия". Конетабъла предпочел да бъде човек на идеите, а не на златните галуни. Без да се колебае, сам повел настъплението. Негови противници били Хитлер и... френският генерален щаб!

Дьо Гол започнал да пише нова книга, в която имал намерение да изложи своя план и идеите си. Но времето не чакало и отначало публикувал статия на 10 май 1933 г., при това този път не във военно официално издание, а в „Ревю политик и парламентьор".

Животът се развива стремително, пише той, сега е престъпно да се губи времето на хората за казармите. Съвременната техника връща на качеството старото превъзходство над количеството. Отсега и на земята, също както по море и във въздуха, подбран персонал, извличащ от мощното оръжие максимум възможното, може още в самото начало на войната да вземе надмощие над врага. Той подчертава, че отделянето на най-добрите, ударните войски е стара традиция на френската армия от времето на великия крал Филип Огюст. Същността на своя замисъл Дьо Гол изразява с думите на поета Пол Валери: „Специално подбрани хора, които действуват на групи в неочаквано място, в неочакван момент, в най-кратък срок ще произведат съкрушителен ефект."

Дьо Гол завършва със следните думи: „Прогресът и традицията изискват от Франция за общото благо да създаде отново елит. Подобно усилие, разбира се, няма да излезе евтино, защото този корпус трябва винаги да отговаря на промените в техниката. Но неговата обновена мощ и престижът му щедро ще компенсират разходите. Нали и на столетното дърво трупчинката, сок носи, не само обещания, но и тревога. Уви, нима

може да се достигне обновяване без самоотрицание? В безсмъртната музика на Григ ние чувствуваме глухата меланхолия, която прониква в радостните фанфари на чудесното пролетно пеене!"

Всичко, което излиза от перото на Дьо Гол, непременно носи емоционален отпечатък. И тук изискването за „самоотрицание" явно се отнася преди всичко за самия него...

Точно след една година, през май 1934 г., Берже-Левро издава книгата на Дьо Гол „За професионална армия". Посветена на въпросите на стратегията и тактиката, на многобройни технически подробности по формирането на професионална танкова армия, книгата при все това е написана с присъщия за автора й литературен блясък. Знаейки добре цената на художествената реч, Дьо Гол предпочита да цитира в текста или в епиграфите не скучни формули на военните теоретици, а словото на поети, писатели, философи. Сред тях са литераторите Анатол Франс, Морис Метерлинк, Жан Ришпен, Албер Самен, Жорж Дюамел и мислителите Блез Паскал, Франсоа Ларошфуко, Георг Хегел. Това обаче не само не прикрива суровия, даже страшен смисъл на книгата, а и засилва нейния своеобразен драматизъм.

В първата глава „Прикритие", Дьо Гол, позовавайки се на мисълта на Наполеон, че „политиката на една държава се заключава в нейната география", преди всичко характеризира географското положение на Франция. „Страшната пролука" на североизточната й граница открива удобни пътища за нахлувания, на които липсват каквито и да било географски препятствия. Дьо Гол предсказва, че в предстоящата война територията на Белгия ще бъде използувана за неприятелско нашествие. След това сравнява националната психология и националните традиции на „двете раси", гали и германци, като посочва причините за неудържимата експанзия на Германия и неподготвеността на Франция, за която войната винаги е неочаквана. Смята, че в една бъдеща война съдбата на Франция може да се реши само с един трагичен за нея удар. От всичко това Дьо Гол прави следния извод: „Дошло е времето, когато наред с армията, комплектувана от запасни и редовни набори, които съставляват основния елемент на националната отбрана, но изискват много време за съсредоточаване и въвеждане в действие, необходимо е да имаме и сплотена, добре

обучена маневрена армия, способна да действува без забавяне, т.е. армия, намираща се в постоянна бойна готовност."

Във втората глава „Техника" Дьо Гол описва закономерността и необходимостта от механизация на армията. Нейното ефективно използуване изисква професионална подготовка на войниците и аналогична подготовка на инженерите и техниците в най-новите клонове на промишлеността. Но такава подготовка била невъзможна през едногодишния срок на военната служба, установен тогава във Франция. При това, както с горчивина отбелязва Дьо Гол, „вече се говори за срок от 8 месеца, като се очаква по-нататък съкращаването ѝ до 6 или 4 месеца". Прави извода, че при съществуващата система е невъзможно да се обучи боецът да владее най-новата техника. Той характеризира по-нататък бойните възможности на техниката, отзовавайки се особено възторжено за танковете. Тази глава, която включва основните положения на печатаната от него по-рано статия, показва, че ефективността на техниката изисква висока квалификация от онези, които я управляват, а следователно и дългогодишна служба в армията.

Третата глава „Политика" разкрива неразривната връзка между външната политика и военната организация. Опирайки се на своята неизменна теза за постоянното решаващо значение на националния фактор в историята, Дьо Гол решително отхвърля теорията за излизането на преден план на идеологичните фактори в световната политика. Той смята, че за съвременната епоха е характерна противоречивата тенденция към укрепване, консолидация на националните обединения. Ето защо националните държави неизбежно трябва да се стремят към постоянно засилване на военния си потенциал. И макар Франция да няма намерение да се домогва до териториални придобивки, защитата на нейните национални интереси не може да се осигури само с отбранителна техника. Армията трябва да бъде способна да оказва поддръжка на съюзниците в която и да е част на Европа. „Колко кръв и сълзи — пише Дьо Гол — ни струваше грешката на Втората империя, която допусна разгрома на Австрия при Садова и не придвижи своята армия на Рейн!... Следователно ние трябва да бъдем готови да действуваме зад пределите на нашата страна и при всички обстоятелства. Създаването на професионална армия, предназначена за превантивни и репресивни действия, е необходимо условие

за провеждането на успешна външна политика, за тържеството на принципите на колективната безопасност, която може да бъде осигурена само ако се опира на силата."

Сравнявайки след това икономическия и промишления потенциал на Франция и Германия, той посочва превъзходството на Германия. Точно така стои и въпросът с човешките ресурси. „На един французин на възраст от 20 до 30 години се падат двама германци, двама италианци, петима руснаци... Предстоящите френски победи още дълго не ще бъдат победи но големите батальони." Следователно необходимо е да се компенсира относителната слабост на Франция със специална организация на нейната армия.

Четвърта глава „Състав" съдържа подробна конкретизация на идеята за професионална армия. Тази армия, на брой сто хиляди души, се състои от седем дивизии, до последна възможност снабдени с техника, особено с танкове. Дьо Гол излага подробната разработка на структурата на армията, разпределението на личния й състав, организацията на различните помощни служби. Армията трябва да бъде попълнена от доброволци, чието времетраене на службата е шест години. По-нататък тези подбрани кадри могат да бъдат използувани в качеството на младши офицери в основната част на армията, състояща се от редовни набори.

В петата глава „Използуване" Дьо Гол излага своите планове за практическите действия на неговата идеална армия за пробив на здрава противотанкова отбрана. Той рисува картината на стремително прехвърляне за една нощ на големи танкови съединения едновременно с настъплението на 3000 танка на фронт, широк 50 километра, на взаимодействие на ударните сили с помощни части от мотопехотата, с авиация и артилерия. Скоростта на настъплението е 50 километра на ден. След пробива на отбраната, пише той, ще се открие път към големи победи, които по своите далеч отиващи последици изведнъж ще доведат до пълен разгром на противника... По такъв начин тактиката прераства в стратегия, което някога беше крайна цел на военното изкуство и връх на неговото съвършенство..."

В последната, шеста глава, „Командуване" Дьо Гол анализира измененията в ръководенето на войната във връзка със създаването на професионална ударна армия. Личността на

командира придобива сега несравнено голяма роля. Ако по-рано той е можел да ръководи боя, намирайки се в сигурно закрит команден пункт, сега трябва да бъде напред, в разгара на битката. Само така ще може да ръководи боя, чието темпо придобива невиждано стремителен характер. Тук се срещат изказвания за ролята на личността, които напомнят мисли от книгата „Върху острието на шпагата". Изобщо книгата като цяло се отличава с приемственост на идеите, изтъквани по-рано от Дьо Гол.

Но кой именно трябва да осъществи предложената реформа? Дьо Гол ясно дава да се разбере, че не възлага никакви надежди на ръководството на самата армия поради неговата инертност, изостаналост и дълбока враждебност спрямо всичко смело и ново. Категорично заявява, че преобразуването на армията е държавна задача. И ето тук започва неопределеността. Ако по отношение на организацията на бъдещата професионална армия беше пресметнал всичко, включително и ролята на всеки батальон, по въпроса за реализацията на неговия проект има много неяснота. Всъщност той не се обръща нито към една от съществуващите тогава във Франция многобройни политически партии, нито към един от видните политически дейци. Той се надява изобщо на държавата. В същото време Дьо Гол смятал именно държавата отговорна за упадъка на армията, за нейната неподготвеност за война. В своите „Военни мемоари" пише, че „командните кадри, лишени от системно и планомерно ръководство, са се оказали във властта на рутината." Рязко критикувайки тогавашната военна доктрина на пасивност, той подчертава, че тя „съответствува на самия дух на режима". А как е било възможно да съществува надежда, че този режим, който Дьо Гол е смятал за дълбоко порочен, ще може да проведе такава сериозна реформа? Дьо Гол наистина добавя, че за това би бил нужен и човек като Лувоа или Карно.

Лувоа, министър на Луи XIV, влязъл в историята като организатор на коренна военна реформа, е създател на редовна армия, която той снабдил с най-ново оръжие. По-точно сформирал избрани ударни полкове, въоръжени вместо със старите мушкети с по-скорострелни пушки. Неговото име е свързано също тъй с „драгонадите", с измъчване на протестанти. Лазар Карно бил необикновено талантлив и енергичен организатор,

пълководец и учен от времето на Великата френска революция и Наполеон. В годините на революцията неговата легендарна дейност му донесла почетната репутация на „организатор на победата":

Докато успехите на Лувоа осигурявали абсолютната власт на Луи XIV, Карно се опирал на могъщите народни сили, разбудени от революцията. Във Франция в средата на 30-те години на нашия век нямало нищо подобно. При това няма никакви признаци, че Дьо Гол е смятал някого от съвременните му политически или военни дейци способен да се сравни по своите лични качества с Лувоа или Карно. Може би трябва да се допусне, че той е намеквал за самия себе си.

Най-сетне в книгата „За професионална армия" се съдържа нещо, което излиза далеч зад границите на разглеждания в нея конкретен въпрос и може да се смята за първото открито и ясно намерение на Дьо Гол да постигне не само реформа в армията, но и преобразуване на цялата френска държава. Заявява, че военната реформа е само част, елемент от преустройството на политическата система на страната. „Напълно естествено е — пише той — националното обновяване да започне с реорганизация на армията. В упоритите усилия за обновяване на Франция нейната армия би ѝ служила за опора и пример, защото мечът е оста на света и величието на страната е неделимо от величието на нейната армия."

Неопределените фрази за „обновяване" на държавата изглеждали доста загадъчни. Работата е там, че третата книга на Дьо Гол е излязла в момент на общо авторитарно увлечение и възникване на фашистко движение във Франция. Трудностите от икономическата криза предизвикали масово недоволство сред градската и селската дребна буржоазия. На тази социална почва се съживили старите и се размножили новите организации от фашистки тип, които се вдъхновявали от успехите на аналогичните движения в Германия и Италия. Сред многобройните профашистки групи, лиги, организации, съюзи и т. н. с най-голямо влияние се ползували „Бойните кръстове" на полковник дьо ла Рок, старата „Аксион франсез" на Шарл Морас, а също и движението на бившите фронтовaци.

На 6 февруари 1934 г. те се опитали да завземат Бурбонския дворец, където заседавала Камарата на депутатите. Станали кървави сблъсквания между фашисти и полиция. Главната си-

ла, която спряла фашизма, била работническата класа начело с компартията. Фашистката опасност тласнала социалистите към сътрудничество с комунистите. Острата борба между фашистите и левите продължавала да се води чак до войната, като се изразила после в двубой между Виши и съпротивата.

Разпространявала се идеологията на яростен антипарламентаризъм, стремеж да се „обнови" държавата и креслив шовинизъм. Тези идеи в определени моменти звучали явно в унисон с настроенията на Дьо Гол, отразени в неговата последна книга. Наистина още по-раншният труд „Върху острието на шпагата" бил предизвикал положителни отзиви от страна на дейците от „Аксион франсез", които били ревностни защитници на „интегралния национализъм", така напомнящ национализма на Дьо Гол. Някои от неговите близки съмишленици по онова време явно клонели към „Аксион франсез". Такъв бил преди всичко Емил Мейер, който посещавал морасисткия клуб „Фобур". Там бил и полковник Жерар, който влизал в кръжока на Дьо Гол и Мейер. Не е чудно, че и Дьо Гол, който навсякъде търсел поддръжка на своите планове, се оказал гост в клуба на Морас. Нещо повече, той охотно приел предложението на родственото на „Аксион франсез" общество на Фюстел дьо Куланж да прочете лекция с изложение на своите идеи. Но известното сближаване с организацията на Шарл Морас се оказало значително по-слабо от недоверието му към нейния гръмогласен „патриотизъм". При това Дьо Гол се стремял към политическа независимост и не искал да се свързва с каквато и да е партия или групировка.

Това обаче не означава, че той предпочитал все повече влиятелните леви партии. Комунисти, социалисти, радикали, които съставяли коалицията на Народния фронт, в парламентарните избори през 1936 г. получили абсолютното мнозинство депутатски мандати. На власт дошло правителството на Народния фронт начело с Леон Блум. Трудещите се успели да постигнат сериозни социални реформи, като например установяване на 40-часова работна седмица с платен отпуск. Буржоазията, естествено, реагирала на това крайно нервно. Що се отнася до Дьо Гол, той също се отнесъл отрицателно към Народния фронт. Интересно е, че в своите мемоари нито с една дума не осъжда фашистките групи от типа на „Бойните кръстове" — Народния фронт обаче той с враждебност нарича „комбина-

ция". Дьо Гол смятал, че социалните реформи ще забавят военното производство, ще отслабят усилията за подготовката за война, ще засилят разцеплението и противоречията вътре в нацията. Консервативният социален инстинкт винаги ще се проявява в неговото поведение не по-малко силно от непоколебимата му убеденост в доминиращото значение на националния фактор.

И така, политическата линия на Дьо Гол в момента на най-острата вътрешнополитическа криза се оказала несъмнено права, макар и независима от каквито и да било определени партии и групировки. В твърде обща форма тя се отразила в книгата „За професионална армия", където е невъзможно да се открият някакви демократични тенденции. С една дума, без да възприема идеите на която и да е политическа партия, Дьо Гол постепенно си изработвал възгледи в политиката, които в бъдеще ще получат названието голизъм. При това той се отнасял отрицателно към фашизма, чиито крайности го шокирали, още повече, че нацизмът в облика на Германия се асоциирал тогава със заплаха за безопасността на Франция, което за него било по-важно от всичко. В крайна сметка за него нямало значение каква партия и какви дейци ще реализират плана за създаване на професионална бронетанкова армия.

Засега планът съществувал, макар и във вид на неголяма книга, напечатана в няколко хиляди екземпляра. Продадени били само 750. „Моята книга „За професионална армия" — пише Дьо Гол — предизвика известен интерес, но не породи ни най-малък ентусиазъм." Да, във Франция се случило именно така. По зла ирония на съдбата книгата обаче имала успех там, където Дьо Гол най-малко искал — в Германия. Там тя била бързо преведена и намерила много повече читатели, отколкото в родината на автора. Съветниците на Хитлер му доложили за книгата и той се запознал с нея. Прочели я с голямо внимание и извлекли от нея практически изводи и германските генерали Кайтел, Браухич и особено генерал Хайнц Гудериан, най-активният привърженик на масовото приложение на танковете, автор на известната книга „Внимание, танкове!". Наистина не може да се каже, че книгата на Дьо Гол се оказала за германците неочаквано откритие. Нейните основни идеи били излагани от различни хора и по-рано. Дьо Гол

само ги бил систематизирал и приложил към конкретни условия и ги бил изложил в твърде завладяваща форма. В това време излязла и книгата на австрийския генерал фон Айнсбергер „Война на бронирани машини", която в много отношения напомняла книгата на Дьо Гол и също привлякла вниманието в хитлеровска Германия. Германците възнамерявали да воюват сериозно, енергично се готвели за това и нищо не пренебрегвали. По този повод и донякъде изпреварвайки, трябва да отбележим, че разработената от Дьо Гол организация на танковата дивизия в основните си положения съвпада с методите на комплектуване на типични танкови съединения от времето на Втората световна война.

Филип Барес (син на писателя Морис Барес, за когото вече ставаше дума) в книга за Дьо Гол, разказвайки за своята беседа с Рибентроп в края на 1934 г., припомня такъв диалог: „Що се касае до линията Мажино — откровеничеше хитлеровският дипломат, — ние ще я пробием с помощта на танкове... Нашият специалист генерал Гудериан потвърждава това. Аз зная, че на същото мнение е и вашият най-голям технически специалист." „А кой е нашият най-голям специалист?" — запитал Барес и в отговор чул: „Дьо Гол, полковник дьо Гол. Наистина ли той е толкова малко известен у вас?"

Наистина никой не е пророк в отечеството си! Дори и да е била забелязана книгата на Дьо Гол, тя е била и веднага отхвърлена. Един месец след излизането ѝ на 15 юни 1934 г. в Камарата на депутатите във връзка с утвърждаването на военния бюджет взел думата Едуар Даладие, който бил вече военен министър в четири кабинета. Влиятелният лидер на партията на радикалите имал репутацията на голям специалист по военните въпроси. Без да посочва направо Дьо Гол и книгата му, той явно полемизирал с нея. Въз основа на опита от 1914 г. решително отхвърлил идеята за каквито и да било настъпателни действия и превъзнасял достойнствата на отбранителната тактика, която имала за опора линията Мажино. „Нашият избор — поддържал Даладие — е направен отдавна и се състои в това, че ние предпочитаме да организираме отбрана с бетон, с мощна система от автоматично оръжие, чието страшно действие срещу атакуващите войски войната показа."

След това на страниците на списанието „Ревю де дьо Монд" се появила статия на генерал Дебеней, говорител на френското

военно ръководство, бивш командуващ армия в миналата война и заемащ след това поста началник на генералния щаб. Той твърдял, че решително значение в бъдещата война ще има отбраната на укрепената североизточна граница на Франция и че нищо не трябва да се променя във френската военна система. Генералът писал, че бронетанковият корпус ще се окаже неефективен за настъпление в Рейнската област, понеже там „пътищата минават през села, а земята около пътищата е покрита с огради, дървета и е прорязана с дълбоки оврази".

В същото списание против Дьо Гол писал и генерал Вейган, заемащ до януари 1935 г. поста началник на генералния щаб. Смятайки, че неговият план води до разделянето на армията на две части, той заявил: „Две армии? В никакъв случай!" По негово мнение съществуващите вече средства на армията са достатъчни: „Ние имаме механизиран, моторизиран и кавалерийски резерв. Отново да се създава нещо няма защо, тъй като има всичко." Фактически Франция имаше тогава само една лека моторизирана дивизия в Реймс.

По-късно, на конни състезания в Лил, генерал Вейган казал: „Аз мисля, че френската армия притежава сега такива забележителни качества, каквито тя никога не е имала в своята история: тя има висококачествено оръжие, първокласни укрепления, великолепен морален дух и забележително висше командуване... Ако от нас поискат да постигнем нова победа, ние ще я постигнем..."

На свой ред генерал Гамлен, който сменил Вейган на поста началник на генералния щаб, твърдял: „Аз не вярвам в теорията на подполковник Дьо Гол. Такива теории не се отличават с мъдрост. Те не са реалистични. Те приличат на мигновено пламване на суха слама."

В момента на излизането на новата книга на Дьо Гол военен министър в правителството на Думерг бил неговият стар покровител маршал Петен. Как той се отнесъл към плана за създаване на ударна бронетанкова армия? Точно неговата позиция можела да има решително значение за успеха или неуспеха на Дьо Гол. Но през годините, изминали от времето, когато младшият лейтенант се възхищавал от самостоятелността на възгледите на своя началник, много неща се били изменили. Преди всичко Петен бил станал друг. Изглежда, че не напразно в личния му картон в отдела за регистриране на

кадрите още преди 1914 г. била направена такава забележка: „Да не се повишава по-горе от бригаден генерал."

В началото на 20-те години Дьо Гол се бил вече убедил в ограничеността и инертността на маршал Петен. Наистина добрите отношения помежду им засега се запазвали, макар в тях да имало все по-малко доверие и сърдечност. След 1927 г. Дьо Гол престанал да посещава дома на Петен. Неговото назначение през 1932 г. във Висшия съвет на националната безопасност обаче не минало без протекцията на Петен.

Излизането на книгата „За професионална армия" възмутило Петен и именно той повлиял за изказването на видни военни против теорията на Дьо Гол. Наистина още канели подполковника на обедите, които маршалът устройвал в „Кафе дьо Пари". Но те все повече се отдалечавали един от друг не само поради разногласия по чисто военни въпроси. Маршалът на стари години се впуснал в политиканство от най-лоша проба. Той любезничел с френските фашисти, срещал се с полковник дьо ла Рок, който някога бил служил под негово началство. Фашистите открито наричали Петен свой кандидат за диктатор. Освен това, използувайки различни официални церемонии, той установявал връзки с видни хитлеристи, явно изразявал симпатии към фашистките диктатори. Що се отнася до Дьо Гол, след кратковременни контакти с „Аксион франсез" патриотични настроения го накарали въпреки консервативните му възгледи да се сближава с антифашистите.

Окончателното скъсване с Петен станало заради историята с новата книга на Дьо Гол „Франция и нейната армия", излязла през 1938 година. Книгата, която отразявала специфичното разбиране на Дьо Гол за историята и ролята на армията, изтъквала, че армията в продължение на векове е въплъщавала душата на Франция и нейното бъдеще. „Това беше — пише Дьо Гол в мемоарите си — моето последно предупреждение, с което аз от моя скромен пост се обръщах към отечеството в навечерието на катастрофата." За основа на книгата послужили материали от историята на френската армия, подготвени от него още през 1925 г. по указание на Петен. След като получил предложение от издателството да бъде издадена книгата, Дьо Гол писал на Петен, обръщайки се към него с молба за разрешение да издаде труда си, написан някога под егидата на маршала. Суетният старец се съгласил само при условие, че

той фигурира било като съавтор, било като вдъхновител на книгата. Това напълно отговаряло на старата традиция, съществуваща не само във Франция, според която висшето началство смятало за естествено да си присвои литературни лаври за произведения, излезли изпод перото на подчинения. Но в дадения случай косата ударила на камък, какъвто се оказал характерът на Шарл дьо Гол. Съществуват няколко версии за този конфликт. Например Ла Горс, един от най-авторитетните биографи на Дьо Гол, пише: „Петен поиска правото да подпише книгата в качеството на неин автор. Дьо Гол, който беше я написал сам, не се съгласи с това и се отказа от посвещението, в което искаше да благодари на Петен, загдето му е позволил да се залови с този труд. Специална комисия от историческата служба в армията разглеждаше спора и намери, че Дьо Гол е прав."

Маршал Петен с ярост говорил за „неблагодарността" и „безсърдечието" на Дьо Гол и демонстративно отказвал да разговаря с него на различни официални срещи. Впрочем Дьо Гол не му оставал длъжен. Тъкмо по това време се водели разговори за образуване на ново правителство, в което за военен министър се набелязвал Петен. На Дьо Гол предлагали място на държавен секретар в същото министерство. Като отклонил рязко предложението, той казал за Петен: „Не му се доверявайте, този двуличен човек е опасен..."

От 1934 г. чак до самата война маршал Петен рязко възразявал против предложенията на Дьо Гол. В предговора към книгата на генерал Шовен „Възможно ли е още нахлуването?" той изтъкнал, че е невъзможно едно неприятелско нахлуване: „Укрепеният фронт по линията Мажино прави по-здраво европейското равновесие." Що се отнася до бронетанковите сили, Петен писал: „Какво би могло да стане в случай на придвижване на много танкове в парижкия район... Войски, прехвърлени на камиони, и няколко танка ще бъдет достатъчни за предотвратяване на възможно нахлуване на германски бронирани съединения." Той също така твърдял, че „пряко участие на неприятелски въздушни сили в сраженията е илюзия".

Дьо Гол ясно разбирал, че подобно заслепяване на висшето военно ръководство заплашва Франция със страшна катастрофа. И затова с такова упорство водел своя кръстоносен поход за създаване на ударна танкова армия. Дьо Гол отдавна вече

изпитвал презрение към такива институти на френския политически живот, като парламента и депутатите, правителството и министрите и, разбира се, печата и журналистите, но сега бил принуден да изтрива праговете им. Огромната фигура на „Конетабъла" се мяркала в мръсните коридори на редакциите, той търпеливо чакал да го приемат редакторите, канел журналистите на закуски и обеди, молел да хвърлят поглед на ръкописите му и даже мълчаливо изслушвал високомерни поучения. Неведнъж се натъквал на груб отказ или бил принуден да се унижава, което било особено болезнено за такъв човек като него. Но заради своята цел бил готов на всичко, само Франция да бъде спасена!

В края на краищата Дьо Гол успял да заинтересува със своите идеи няколко журналисти, които започнали активно да пропагандират неговите планове. Така Андре Пироно, редактор на „Еко дьо Пари", публикувал 40 редакционни статии, които разяснявали идеите на Дьо Гол. Във вестник „Тан" активно ги защищавал неговият бивш другар по плен в Игнолщат Рьоми Рур. Статии в подкрепа на създаването на бронетанкова армия се появили в „Журнал дьо деба", „Ордр", „Об" и в други вестници. Разбира се, верните му съмишленици Люсиен Нашен и Емил Мейер също не жалели сили и напечатали доста статии в различни вестници. На Дьо Гол се удало да получи подкрепа дори от страна на някои генерали, като Баратие, Кюняк, Дювал, които също писали по този повод в печата.

Но поклонниците на линията Мажино съвсем не слагали оръжие. Контранастъплението се провеждало на много по-широк фронт, тъй като имало официална подкрепа. „Фигаро" печатал например такива статии: „Танковете не са непобедими", „Слабостта на танковете"; „Меркюр дьо Франс" писал: „Германците със свойствения им настъпателен дух, естествено, трябва да имат танкови дивизии. Но миролюбива Франция, пред която стоят отбранителни задачи, не може да бъде привърженик на моторизация." Някои вестници и списания превърнали Дьо Гол в мишена за подигравки и издевателства. Сравнявали го с крал Юбю, персонаж от сатирична комедия, олицетворяващ егоизъм и тъпота. Ето как това изглеждало на страниците на едно солидно списание: „Стремейки се да останем в рамките на учтивостта, много е трудно да оценим идеите, които граничат с безумие. Ще кажем направо, господин Дьо

Гол с неговите съвременни идеи има предшественик в лицето на крал Юбю, който, също така бидейки велик стратег, много отдавна изпреварил неговата мисъл. „Когато се върнем от Полша — казвал той — благодарение на нашите познания в областта на физиката ние ще изнамерим вятърна машина, способна да превози цялата наша армия."

Планът на Дьо Гол бил подхвърлян на нападки не само от страна на слепите защитници на официалната военна доктрина. Той бил остро критикуван и в лагера на лявата опозиция. Гледището на Дьо Гол в книгата му „За професионална армия", че армията трябва да стане оръдие за обновяване на държавата, а също така и неопределеността на заглавието на книгата давали известно основание за подозрения. Широко се разпространило мнението, че неговият план може да доведе до създаване на своего рода преторианска гвардия, способна да се превърне в оръдие на реакцията, мечтаеща за фашистка диктатура. Мнозина изтълкували, че в неговия план става дума за ликвидиране на масовата армия от представители на народа и заменянето ѝ с каста от наемници, макар че Дьо Гол имал предвид да запази обикновената масова армия от редовни набори, като я засили само с избран ударен корпус от сто хиляди военни с професионална подготовка. Лидерът на социалистическата партия Леон Блум в края на 1934 г. публикувал във вестник „Попюлер" серия статии, проникнати от подозрения и тревога. Сред тях фигурирали статиите: „Нужна ли ни е професионална армия?", „Долу професионалната армия!"

Вестникарската полемика обаче практически нищо не давала, затова Дьо Гол мечтаел да спечели поддръжка в парламентарните кръгове. Но как да проникне в този съвършено чужд за него свят, скрит зад колоните на Бурбонския дворец? Такива възможности се представили благодарение пак на Емил Мейер. През юни 1934 г. в квартирата на неговия зет Гринбаум-Бален Дьо Гол се запознал с един човек на име Жан Обюртен, който бил син на един от многобройните приятели на стопанина на дома и имал връзки в политическите кръгове. Още в първата беседа Дьо Гол съумял да убеди Обюртен в предимствата на своя план. Събеседниците дошли до заключение, че в това трябва да бъде убеден някой от политическите дейци. Решили, че такъв може да бъде Пол Рейно. Обюртен се нает да му предаде екземпляр от книгата „За професионална

армия" с надпис от автора и да се уговорят той да приеме подполковник Дьо Гол.

Пол Рейно, способен адвокат, произхождащ от богато семейство, виден член на парламента, който седял на десните банки на „умерените", се считал специалист по финансите. Той бил вече участвувал в няколко кабинета и се проявил като енергичен и способен политик, който често се изказвал за активна външна политика, насочена към укрепване позициите на Франция. Липсвали му обаче решителност, последователност и самостоятелност. Той никога не можал да се противопостави например на влиянието на любовницата си графиня Ла Порт, енергична дама с връзки, които се простирали от финансовите кръгове до последователите на фашизма. Във всеки случай на Дьо Гол Пол Рейно изглеждал политик с голямо бъдеще. Този пъргав човек с източен тип лице, известен с прякорите „Мишлето Мики, Комар и т.н., изпълвал малкия си ръст с огромно политическо честолюбие. Дьо Гол му направил впечатление и той веднага му обещал своята подкрепа. В книгата „Военният проблем на Франция" Рейно пише за Дьо Гол: „Когато той дойде при мене през 1935 г. и изложи своя проект за бронетанковия корпус, аз почувствувах изведнъж да се заражда надежда за спасяването на Франция." Има основания да се предполага, че чувствата на Рейно са носили малко по-практически характер — проектът на Дьо Гол е можел ефектно да бъде използуван за неговата политическа кариера. А Дьо Гол се интересувал само от въпроса за съдбата на своя план и с готовност се заел да напише текста на речта на Рейно в парламента.

На 15 март 1935 г., по време на дебатите по въпроса за увеличаване срока на военната служба до две години, Пол Рейно взел думата в Камарата на депутатите и изложил проекта на Дьо Гол. Неговата реч била преразказ на основните идеи и аргументи, които се съдържали в книгата „За професионална армия". „Френският проблем — изтъквал опитният оратор — се заключава в това да се създаде специализиран корпус, способен да даде съкрушителен отпор на всяко нападение. Ние имаме политика и трябва да имаме армия за тази политика. А тази политика се изразява във взаимопомощ и международно сътрудничество. Нима все още се мисли, че взаимопомощта ще може да се ограничи с пасивна отбрана на нашата територия,

когато господин Хитлер ще се разхожда надлъж и нашир по Европа?"

Речта имала успех и скоро Рейно внесъл законопроект за „Незабавно създаване на специална армия в състав шест строеви и една моторизирана дивизия, резерви на общо подчинение и служби". Тази армия трябвало да се комплектува от личния състав, постъпващ на служба по договор, и да бъдела напълно готова не по-късно от 15 април 1940 година.

Законопроектът бил предаден, както се полага, в комисията по въпроса за въоръжените сили в Камарата на депутатите. Тази комисия след обикновените протакания поискала да узнае мнението на компетентни и отговорни военни органи. Вследствие на това в доклада по внесения законопроект се появило съкрушително твърдение, че реформата на армията е „безполезна, нежелателна и противоречи на логиката и историята". Законопроектът бил погребан. Този изход на работата не е било трудно да се предвиди, защото още през март 1935 г., когато Пол Рейно поставил в камарата въпроса за създаване на ударна бронетанкова армия, военният министър Морен в отговор на това заявил: „Как е възможно да се мисли за настъпателна тактика, щом като сме изразходвали милиони за строителство на укрепена бариера? Трябва да си луд, за да излезеш извън границата на тази бариера и да се намесиш в една немислима авантюра."

Във висшите военни кръгове и без това гледали на Дьо Гол като на луд, ако не и по-лошо. Маршал Петен, генералите Вейган и Морен, а също и генералите Жорж, Претела и Дюфо, т.е. цялото висше ръководство на армията, се отнасяли към него с открита педантична злоба. Дразнели се от неговата известност, от неговата независимост. „Журналист", „политикан", „интригант" — говорили по негов адрес. Веднъж на заседание на Висшия съвет на националната безопасност генерал Морен заявил: „Прощавайте, Дьо Гол! Там, където се намирам аз, за вас повече няма място!" Морен се готвел да го изпрати да служи на остров Корсика. Обаче, както си спомня Дьо Гол, „генерал Морен само ме плашеше с гръмотевици. Той имаше великодушието да не ме поразява с удари на светкавици".

Но на него от това „великодушие" не му ставало по-леко, защото нямало никакви изгледи планът за формиране на ударна армия да се осъществи. Това го възмущавало, защото съ-

битията със съдбоносна методичност потвърждавали най-лошите му опасения.

Не минало и година от деня на завземане на властта от Хитлер, и неговата агресивна програма, открито изложена в „Моята борба", започва да се осъществява. През октомври 1933 г. Германия демонстративно напуска Обществото на народите. През 1934 г. започва подготовка за завладяване на Австрия. През юли от фашистите е убит канцлерът Долфус. През октомври в Марсилия от куршумите на фашистки убиец паднаха френският министър на външните работи Барту, който се беше опитвал да съживи плана за колективна безопасност, и югославският крал Александър: Като замества Барту, Лавал започва открито да помага на фашистките лидери на Германия и Италия да подготвят световна война. През януари 1935 г. той съдействува да се предаде на Хитлер Саарската промишлена област, намираща се според Версайския договор под френски контрол. Властта на Хитлер вътре в Германия и международните му позиции укрепват. През март 1935 г. той възстановява всеобщата военна повинност. През октомври Мусолини, след като си осигурява съгласието на Лавал, напада Етиопия. През март 1936 г. германски войски заемат рейнската демилитаризирана зона с помощта само на няколко батальона. Достатъчно било Франция, на което тя имала пълно право, да изпрати само една дивизия, и Хитлеровата авантюра би свършила с крах, в резултат на който Хитлер едва ли би се задържал на власт. Но Франция не помръднала и пръст, като се ограничила само със знаменитото тъжно изявление на Албер Саро: „Ние не ще оставим Страсбург под прицела на германските оръдия." Бил пропуснат благоприятният момент за предотвратяване на нова война. Дьо Гол смятал, че ако Франция имала танкови дивизии, само скърцането на гъсениците им и грохотът на моторите им щели да бъдат достатъчни да поставят кръст на тази и на всички бъдещи авантюри на Хитлер.

Но застрашителните събития следват едно след друго като нарастваща лавина. Метежът на Франко в Испания поставя под заплаха тила на Франция. Във вреда на своите очевидни национални интереси Франция предава Испания и позволява на Франко с помощта на Хитлер и Мусолини да унищожи испанската република. През 1938 г. последва аншлусът на Австрия, след това Мюнхен и даването възможност на Хитлер

да разкъса съюзника на Франция — Чехословакия. Без да оказва никакво противодействие на агресорите, Франция се приближава към катастрофата.

А Дьо Гол се намирал в положението на пророк, чиито предсказания се сбъднали, докато хората останали глухи. Но той упорито продължавал своя кръстоносен поход за танкове, колкото и да били нищожни шансовете му за успех. През цялото време той се стараел да подтиква Пол Рейно, за когото идеите на Дьо Гол били станали важно средство за засилване на политическото му влияние. От другите десни депутати неговия план активно защищавал Льо Кур Гранмезон, член на парламентарната комисия по националната отбрана. Известните политици Александър Милеран, Жозеф Пол-Бонкур и Камий Шотан се съгласили да поддържат плана на Дьо Гол.

Въпреки своите консервативни политически симпатии Дьо Гол търсел поддръжката на левите, макар и далеч не най-левите дейци. Той искал мелодията да звучи „на разни гласове", само да са по-високи. Левият католик, антифашист и привърженик на Народния фронт Филип Сер произнесъл в парламента пламенни речи в защита на професионалната армия. Социалистът Лео Лагранж също станал неин привърженик. Дьо Гол особено разчитал на способностите на бившия социалист Марсел Деа. Но той скоро се превърнал в най-отявлен хитлерист.

Наистина привържениците на военната реформа понякога свързвали с нея идеи, абсолютно чужди на Дьо Гол. Филип Сер вдъхновено говорил за създаването едновременно на „армия на Жорес и армия на Лувоа". Лувоа, да, но какво отношение има тук Жорес, който мечтаел за народна армия на социалистическа Франция? Все пак Дьо Гол бил съгласен на сближение с антифашистките сили. Патриотизмът го обединявал с тях. Малко преди войната той станал член на кръжока „Приятели на „Тан презан" — ляво католическо издание с антифашистка насока. Разбира се, това съвсем не означавало, че възприема хуманистичните и пацифистични елементи на идеологията на своите съюзници отляво. Поставил си за задача спасението на Франция, той смятал за възможно да използува за нейното постигане всички средства. Във всеки случай връзката на Дьо Гол с неговите политически съюзници и техният избор предизвикали рязка критика от страна на много негови колеги, които се намирали под влиянието на „Аксион франсез".

Дьо Гол със скептична неприязън се отнасял към социалния и политически подем, който давал преднина на Народния фронт. Но той забелязал и оценил неговия динамизъм и антифашистката му същност. „В тази обстановка — спомня си той — имаше налице, както ми се струваше, определен психологически елемент, който позволяваше да се приключи с пасивността. Напълно естествено беше предположението, че в условията на тържеството на националсоциализма в Берлин, господството на фашизма в Рим, настъплението на фалангизма в Мадрид, френската република ще пожелае да преустрои както своята социална структура, така и военната си организация."

Привържениците на Дьо Гол, преди всичко Емил Мейер, съумели да уредят през октомври 1936 г. той да бъде поканен от Леон Блум, лидер на социалистите и глава на правителството на Народния фронт.

В този ден Дьо Гол изпитвал чувството на горчиво удовлетворение: било се сбъднало още едно от неговите мрачни пророчества. Белгийският крал, като разбрал, че не може да се надява на Франция, обявил, че скъсва съюза с нея. А Петен, уповавайки се именно на този съюз и на белгийските укрепления, не допуснал продължението на линията Мажино до морето. Наистина Хитлер дал на краля нова „гаранция" за неприкосновеност на неговите граници, която, по израза на един френски депутат, много повече „приличала на смъртна присъда".

И ето: Дьо Гол влязъл в кабинета на премиера. Насреща му станал, потрепвайки с увисналите си побелели моржови мустаци, висок (наистина не толкова, колкото него) слаб старец с очила. Що се отнася до впечатлението на Блум от Дьо Гол, той го описва така: „Виждам човек, който влиза със спокойна непринуденост, даже невъзмутимост, чиито ръст, фигура, широки рамене изразяваха нещо гигантско. Начинът, по който се представи и втренчено ме фиксираше с поглед, неговият бавен и отмерен глас — всичко говореше, че той може да бъде обхванат само от една идея, от една вяра, която така го поглъща докрай, че всичко останало вече не се взема под внимание... Клемансо е краен израз на темперамент от този тип. Мизантропията не му пречеше да мисли за полезните резултати от някоя дейност, от която нищо не може да го отклони, тъй като тя е жизнено необходима за него."

Блум със своя тънък, някак си детски глас изведнъж започнал да уверява Гол с какъв голям интерес се отнася към неговите планове. „Обаче — рязко отвърнал Дьо Гол — вие се борихте срещу тях.“ „Когато станеш глава на правителството — обяснил Блум, — погледът върху нещата се променя.“ После станало дума за това, какво ще прави Франция, когато Хитлер се отправи към Австрия, Чехословакия и Полша. „Много просто — със сарказъм отговорил Дьо Гол, — в зависимост от обстоятелствата ще свикаме хората било от първата поред резервна част, било от запаса. А след това, гледайки през амбразурите на укрепленията, безучастно ще съзерцаваме как поробват Европа.“

„Как! — с уплаха възкликнал Блум. — Нима вие смятате, че трябва да отправим експедиционен корпус в Австрия, в Белгия, в Полша!“

„Не! — отговорил Дьо Гол. — Но ако вермахтът започне да настъпва по Дунав или по Елба, защо ние да не се отправим към Рейн? Защо да не влезем в Рур, ако германците се придвижат към Висла? Та ако ние бихме били в състояние да вземем такива контрамерки, без съмнение само това би било достатъчно, за да не се допусне агресия. Но при сегашната наша система ние не сме в състояние да се помръднем от мястото си. Напротив, наличността на танкова армия би ни подтиквала към действие. Нима правителството не би се чувствувало по-уверено, ако от по-рано бъде готово за това?“

Социалистическият лидер, известен със своята „стратегия на синтез“, т. е. на примирение на непримиримото, любезно се съгласявал: „Би било, разбира се, печално, ако нашите приятели в Централна и Източна Европа станат жертви на неприятелско нашествие. Но в последна сметка Хитлер нищо няма да получи, докато не срази нас. А как може да направи това? Вие ще се съгласите, че нашата система, малко пригодена за настъпателни действия, е блестящо приспособена за отбрана... Във всеки случай нашата отбранителна линия и фортификационните съоръжения ще осигурят безопасността на територията ни.

„Няма нищо по-съмнително — отвърнал Дьо Гол. — Още през 1918 г. не съществуваше непреодолима отбрана. А само какъв прогрес е достигнат оттогава в развитието на танковете и авиацията! В бъдеще масираното използуване на достатъчно

количество бойни машини ще позволи да се пробие на избран участък всякаква отбранителна бариера. А щом като веднъж се направи пролука, германците ще могат с поддръжката на авиацията да отправят в нашия дълбок тил своите бързоходни танкове. Ако можем да разполагаме с танкове в равно количество, всичко може да се поправи, ако не — всичко ще бъде загубено."

Леон Блум отвърнал, че са взети решителни мерки и за изработване на самолети и танкове са отпуснати допълнително големи средства. Дьо Гол обяснил на Блум, че танковете се строят, за да придружават пехотата, и по такъв начин огромните средства не дават главното — самостоятелна подбрана танкова армия. Затова парите отиват на вятъра. „Как се използуват кредитите, отпуснати на военното министерство — заявил министър-председателят, — това е работа на Даладие и генерал Гамлен." „Несъмнено — отговорил Дьо Гол. — Обаче аз ще си позволя да забележа, че за състоянието на националната отбрана отговаря правителството."

Макар че по време на беседата Дьо Гол само опровергавал мнението на премиера, Блум все пак любезно му казал, че би се радвал да го види в най-близкото обкръжение на военния министър. Блум не успял да уточни предложението си, когато Дьо Гол рязко го отхвърлил, като се позовал на това, че е вече назначен в Центъра за висши военни изследвания и че през време на неговия стаж там той не може да приеме друго назначение. Явно перспективата да служи под непосредственото началство на Даладие, този ярък противник на военната доктрина на Дьо Гол, съвсем не му се харесвала.

Беседата на суровия подполковник и министър-председателя продължила много. През време на нея Блум постоянно вдигал телефонната слушалка и отговарял на повикванията. Десетина пъти отвличали вниманието му за решаването на някакви дребни парламентарни и административни работи. Прощавайки се с дьо Гол, Блум безнадеждно махнал с ръка и уморено казал: „Съдете сами лесно ли е на шефа на правителството да се придържа към вашия план, ако за пет минути дори не може да се съсредоточи върху едно и също нещо!"

Шефът на правителството се сторил на Дьо Гол безпомощен, изнервен човек, неспособен на решителни действия, което всъщност било абсолютно вярно. Макар че Блум този път

изразил съчувствено отношение към плановете на Дьо Гол, той съвсем нищо не можал да направи, за да преодолее съпротивата на противниците на тези планове. Дьо Гол отдавна се бил разочаровал от тези, които оглавявали военната йерархия, разбирайки непреодолимостта на тяхното тъпо упорство в защита на остарелите им представи. Сега, след като се запознал със света на висшата политика, той не престанал да презира професионалните политически дейци с тяхната нерешителност, страх за кариерата, безотговорност и безпринципна гъвкавост. Обаче сред тях имало хора, които били съумели да разберат обосноваността на неговите планове и дори били готови да ги поддържат, докато френската армия в лицето на нейните прославени пълководци отхвърляла още от самото начало явно целесъобразни от военно гледище предложения. Интересно е, че Блум, след като попаднал във фашистки затвор след разгрома на Франция, написал мемоари, в които признавал за своя голяма грешка, че в онова време не подкрепил Дьо Гол. „Възможно е — пише той, явно надценявайки и неговия план, и своята грешка — да успеехме да избегнем войната, ако беше осъществена системата на Дьо Гол."

Тя не била осъществена. Дьо Гол нищо не постигнал. Да упрекваме него самия за провалянето на плана за бронетанкова ударна армия не можем. Той правел всичко възможно и дори много повече, отколкото всеки в неговото положение според обикновените представи можел да направи. Когато според общото мнение нямал вече никакви шансове за успех, пак продължавал борбата с упорството и вярата на Дон Кихот. Както изглежда, не напразно карикатуристите го изобразявали яхнал Росинант. Със своята висока мършава фигура Дьо Гол външно наистина напомнял традиционния образ на знаменития рицар. Но само външно ли? От една страна, той намерил в много отношения твърде вярно средство за укрепване безопасността на Франция и ясно предвидил хода на събитията, като проявил при това изключителна трезвост, дълбочина на мисълта и реализъм. Но неговата прозорливост във военните работи, в преценката на външнополитическите перспективи на Франция се съчетавала с учудваща на пръв поглед слепота в разбирането на характера и смисъла на официалния военнополитически курс, който пречел на създаването на бронетанкова ударна армия.

Той обяснявал този курс със „слепотата на политическия режим, зает с всякакви глупости", „с обстановката на невероятна апатия" и „най-дълбоко национално самоотричане". Всъщност „слепотата", „апатията", „самоотричането" били само външна покривка на дълбоко класовия характер на буржоазната политика. Петен, Вейган и други хора с остарели военни възгледи много по-добре изразявали тази политика, отколкото самоувереният, малко известен подполковник с неговите нови и смели идеи. Затова той съвсем закономерно се оказал изолиран от сродната му социална среда, в която националистическият дух от началото на века напълно бил отстъпил място на класовия страх, който затъмнявал разума. Може би Дьо Гол би трябвало по-енергично да се стреми да получи поддръжка в другия лагер, сред левите, които изразявали тогава патриотичните и антифашистки настроения на народа? Но в онези условия това се оказало невъзможно за човек с толкова консервативни убеждения. Само някакви изключителни обстоятелства можели да запълнят пропастта, която го отделяла от народа. А за това още не било настъпило време.

В неуспешната борба на Дьо Гол за военна реформа за пръв път се разкрил драматичният смисъл на неговия живот. Той често ще бъде сам, изолиран даже от онези, на които не само не бил изменял, но, напротив, бил служил необикновено вярно. Засега това му донесло само разочарованието и горчивината на поражението. Някой друг би се обърнал към конформизма, който му обещавал успешна кариера, но, разбира се, изключвал особената съдба, без която Дьо Гол не виждал за себе си смисъл в живота. Ето защо неуспехът в борбата за танкове не разколебал неговата решителност да остане верен на себе си.